

УДК 378.015.31:502 (477.82)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.1.2>

Т. Ю. БОРТНЮК

*кандидат економічних наук, викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: tbortnyuk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-9673-1366>*

Г. М. ГОЛЯ

*викладач суспільних дисциплін, методист навчально-методичного відділу,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: hholya@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-6529-7296>*

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДНИК ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто основні етапи становлення та реалізації стратегії сталого розвитку. Відзначено, що сучасні світові тенденції націлюють національне господарство на перехід до нової ідеології життя, екологічно зорієнтованого суспільства шляхом формування високого рівня екологічної освіти в інтересах сталого розвитку. Нині екологічний імператив, екологічна парадигма мають стати керівними у практиці підготовки спеціалістів будь-якого профілю діяльності, у тому числі майбутніх педагогів. У цьому контексті розкрито сутність екологічної освіти як необхідної складової освіти для сталого розвитку. З одного боку, вона повинна бути самостійним елементом загальної системи освіти, і з іншого боку, виконує інтегративну роль у становленні освіти для сталого розвитку. На підставі проведеного аналізу рівня сформованості екологічної освіти студентів факультету початкової освіти та фізичної культури Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради відзначено, що для забезпечення підвищення рівня екологічної освіти як складової освіти для сталого розвитку необхідним є поступове оновлення змісту освіти з включенням ідей сталого розвитку в стандарти вищої освіти України. Екологічна освіта у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя забезпечить вдосконалення освітнього процесу, дозволить розкрити усі потенційні можливості сучасного педагога НУШ як провідника ідей сталого розвитку України.

Ключові слова: сталий розвиток, екологічна освіта, екологічна компетентність, парадигма сталого розвитку, екологічний імператив.

Вступ

Нова парадигма розвитку суспільства, що отримала назву «сталий розвиток», була розроблена за результатами аналізу причин катастрофічної деградації оточуючого природного середовища в масштабах біосфери та пошуку шляхів подолання загроз довкіллю та здоров'ю людини.

Так, усвідомлення необхідності змін у підходах до процесу економічного зростання відбулося ще у 70-х роках минулого століття. Концепція «сталого розвитку» стала логічним продовженням екологізації наукових знань

в питаннях соціально-економічного розвитку. Адже увагу науковців привернули проблеми обмеженості природних ресурсів, їх нераціонального використання, тенденції забруднення довкілля, яке є основою життя людини. Реакцією на цю стурбованість стало створення міжнародних неурядових наукових організацій із вивчення глобальних процесів на планеті, таких як Міжнародна федерація інститутів перспективних досліджень, Міжнародний інститут системного аналізу, Римський клуб.

Римський клуб, створений італійським промисловцем Ауреліо Печчеї, складався з представників

світової наукової, фінансової та політичної еліти та ініціював дослідження, присвячені глобальній проблематиці розвитку людства. Для вивчення довгострокових тенденцій світового розвитку вперше було застосовано комп'ютерне моделювання. За результатами досліджень було надано на широкий загал доповідь «Межі зростання». Суть доповіді полягала в тому, що за збереження сьогоденних тенденцій до зростання наступні покоління людства досягнуть межі демографічного та економічного зростання, що призведе світову систему до неконтрольованої кризи та краху [Meadows, et al : 1972]. Вважається, що ця доповідь і є відправним моментом не тільки у створенні концепції сталого розвитку, а й у формуванні екозбалансованої політики в розвинених країнах [Патон].

Стокгольмська Конференція ООН з питань навколишнього середовища, яка відбулася у червні 1972 року, вважається першою віхою у встановленні історії концепції сталого розвитку. Саме на Стокгольмській конференції у міжнародний порядок денний було включене питання взаємозв'язку між економічним розвитком і станом довкілля. За підсумками конференції була прийнята декларація, яка містила 27 принципів та план дій. Конференція у Стокгольмі запровадила розвиток природоохоронної діяльності на державному та міжурядовому рівні. Міжнародне співтовариство на державному рівні включилося у вирішення екологічних проблем, які стримували соціально-економічний розвиток. Почали розвиватися екологічна політика та дипломатія, екологічне право, з'явилася нова інституційна складова – міністерства та відомства з питань охорони довкілля. Було створено Програму ООН з довкілля (ЮНЕП), яка і сьогодні залишається провідною установою в світі з питань охорони довкілля [Walshe, et al : 2019].

Міжнародна Конференція ООН з довкілля та розвитку (Саміт Землі) 1992 року у Ріо-де-Жанейро стала масштабним форумом для обговорення шляхів вирішення глобальних проблем навколишнього середовища. У ній взяли участь представники із 179 країн світу. За підсумками конференції була прийнята Декларація, яка підтвердила 27 принципів Стокгольмської Декларації. Було прийнято програму дій «Порядок денний на XXI століття», в якій

визначено нові основні напрями довгострокової політики та стратегії, які одержали назву англійською мовою «sustainable development» [Agenda 21: 1992]. Сталий розвиток (sustainable development – англ.) визначається як такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти свої власні потреби. Це така взаємодія суспільства і природи, за якої зберігається біосфера та забезпечується виживання та розвиток людства. Це процес розбудови держави на основі узгодження і гармонізації соціальної, економічної та екологічної складових з метою задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь. Сталий розвиток забезпечує збалансоване вирішення соціально-економічних завдань, збереження сприятливого стану навколишнього середовища і природно-ресурсного потенціалу.

Таким чином, в кінці минулого тисячоліття людством була обрана нова парадигма – парадигма сталого розвитку. Конференція ООН з довкілля та розвитку «Ріо-92» дала потужний імпульс для нових дій. Людська спільнота усвідомила нераціональність розвитку в напрямку необмеженого економічного зростання, його катастрофічність. На конференції в Ріо-де-Жанейро були також відкриті для підписання дві найважливіші глобальні угоди: Рамкова конвенція про зміну клімату і Конвенція про біологічне різноманіття. Конвенції спрямовані, відповідно, на досягнення стабілізації вмісту в атмосфері парникових газів і забезпечення сталого використання біоресурсів планети.

Україна офіційно підтримала міжнародні рішення щодо сталого розвитку, зокрема, «Порядок денний на XXI століття» (Ріо-де-Жанейро, 1992), Декларація Тисячоліття ООН (2000), План реалізації рішень Всесвітнього саміту ООН зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002 рік) [Аналітична записка : 2014]. У вересні 2015 року в Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку та прийняття Порядку денного розвитку після 2015 року, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку (далі – ЦСР) та 169 завдань [Національна доповідь : 2017].

1. Постановлення проблеми

Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Для встановлення стратегічних рамок національного розвитку України на період до 2030 року було започатковано інклюзивний процес адаптації ЦСР. Кожну глобальну ціль було розглянуто з урахуванням специфіки національного розвитку. Протягом 2016 року інклюзивний процес визначення завдань ЦСР відбувався за чотирма напрямками: справедливий соціальний розвиток; стале економічне зростання та зайнятість; ефективне управління; екологічна рівновага та розбудова стійкості. Суспільне бачення розвитку України до 2030 року охоплює такі орієнтири для досягнення, як добробут та здоров'я населення, що забезпечуватимуться інноваційним розвитком економіки, побудованим на сталому використанні природних ресурсів [Національна доповідь : 2017]. Проте вважаємо, що ніякі науково-технічні новації, екологічні та соціальні реформи самі по собі не зможуть забезпечити поступальний сталий, екологічно збалансований розвиток людства. Для успішного розв'язання складних екологічних проблем потрібен перехід до нової ідеології життя, екологізації економіки і виробництва, формування екологічно зорієнтованої цивілізації. Ключову роль у цьому відіграватиме формування високого рівня екологічної культури і розвиток екологічної освіти в інтересах сталого розвитку. Нині екологічний імператив, екологічна парадигма мають стати керівними у практиці підготовки спеціалістів будь-якого профілю діяльності. Мислення фахівців найрізноманітніших професій має стати екологічним.

Роль освіти у подоланні екологічної кризи, переході до сталого розвитку суспільства є надзвичайно високою, оскільки лише вона здатна створити передумови для формування керівної еліти, яка зможе реалізувати потужні вітчизняні можливості на благо свого народу, європейської і світової спільноти та впливати на споживацькі «дружні» відносини й дії пересічного громадянина у повсякденних роботах та житті. Зокрема, у главі 36 Програми Дій «Порядку денного на XXI століття» було проголошено, що освіта є фундаментом сталого розвитку, а формування нового світогляду має бути орієнтоване на створення умов для збереження життя на планеті Земля шляхом [Agenda 21: 1992] :

- переорієнтації освіти на питання сталого розвитку;
- забезпечення професійної підготовки людей протягом усього життя;
- поширення поінформованості населення з питань стану довкілля і проблем виживання людства.

Для реалізації цих завдань у 2005 році було прийнято Стратегію освіти для сталого розвитку Європейської Економічної Комісії ООН (далі – Стратегія ОСР), яка визначила конкретне завдання для урядів, держав, принципи, організаційні основи реалізації, зокрема включення ОСР в системи формальної освіти, неформальної освіти і навчання. У березні 2005 року Україна стала однією з 55 країн, які підписали цю стратегію. У Стратегії ОСР вказано, що ключовим елементом її реалізації мають бути національні плани дій з урахуванням фактичного стану справ країни та положень документів ООН відносно реалізації програм впровадження освіти для сталого розвитку [Бондар : 74]. Національні плани дій є першочерговими для Міністерства освіти і науки України та Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.

У Стратегії ОСР зазначено [Paige, et al : 2017], що освіта для забезпечення сталого розвитку здійснюється протягом усього життя людини та є невід'ємною частиною процесу загальної освіти; вона не повинна обмежуватись системою формальної освіти; у межах формальної освіти на всіх рівнях бажано поступово досягти міждисциплінарності; виховання свідомих членів суспільства через розуміння взаємозв'язку і взаємозалежності людини і природи, усвідомлення ними потреби збереження глобальної рівноваги та причетності кожного до проблем навколишнього середовища.

Так, згідно з Національною доктриною розвитку освіти України [Національна доктрина : 2002], яка визначає систему концептуальних ідей та поглядів на стратегію і основні напрями розвитку освіти у першій чверті XXI століття, проголошується створення необхідних умов для розвитку майбутнього. І тут освіта має перетворитися у пріоритетний цивілізаційний фактор [Кученко].

Варто зазначити, що в Україні освіта для сталого розвитку почала та продовжує розвиватися на базі екологічної освіти, у якій суттєву роль відіграють такі сектори: загальна середня та позашкільна освіта, вища освіта та просвіта населення через засоби масової інформації.

Тому в Україні багато уваги приділяється саме екологічній освіті, яка є одним з базових, найважливіших елементів ОСР, її предметною та концептуальною основою [Січко].

Мета статті – на основі аналізу наукового дискурсу обґрунтувати сучасні особливості екологічної освіти майбутнього вчителя як складової освіти для сталого розвитку.

2. Аналіз попередніх досліджень.

Теоретичні основи сталого розвитку суспільства досліджували зарубіжні та вітчизняні науковці, зокрема М. Ф. Реймерс, Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, В. С. Міщенко, Л. Б. Шостак, Н. В. Гребенюк, В. М. Трегобчук та ін. Дослідженню питань екологічної освіти і стратегії сталого розвитку в Україні присвячено праці багатьох науковців, таких як Н. Л. Авраменко, В. Андрущенко, К. Бистряков, В. О. Грачов, Л. В. Єгорова, Є. П. Желібо, О. І. Пометун та інші. Проте екологічна освіта ще не стала вирішальним чинником забезпечення сталого розвитку. Особливо актуальною залишається переорієнтація освітніх програм на сприяння підвищенню якості екологічної освіти, розвитку критичного мислення, зростання інформованості населення [Куценко]. Адже саме екологічна освіта є базовим елементом розвитку нашого суспільства на засадах сталого розвитку. Цілісний екологічний світогляд кожного учня, студента, слухача забезпечує основи відповідального та дієвого ставлення до навколишнього природного середовища. Тому не викликає сумніву необхідність формування екологічної культури як складової системи національного й громадянського виховання. Екологічна складова присутня уже в переліку першопричин, що спонукають сучасне суспільство до кардинальних змін в освітніх системах. Екологічна криза є вагомим аргументом на користь суттєвіших змін у системі освіти, ніж запровадження нових предметів, збільшення обсягу або переструктурування навчального матеріалу. Відповідні зміни стосуються цілей освіти загалом, цілей вивчення окремих навчальних дисциплін, змісту усього освітнього процесу [Крисаченко : 23].

3. Результати та дискусії

У прийнятій у 2001 році Концепції екологічної освіти в Україні зазначено, що її основною метою є формування екологічної культури окремих громадян і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних еколо-

гічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як унікальної цінності [Концепція екологічної освіти : 2001]. Екологічна освіта на порозі 3-го тисячоліття стала необхідною складовою гармонійного, екологічно безпечного розвитку. З одного боку, вона повинна бути самостійним елементом загальної системи освіти, і з іншого боку, виконує інтегративну роль у становленні освіти для сталого розвитку.

Виходячи з вищевикладеного, дотримуємося думки, що екологічна освіта є цілісним культурологічним процесом навчання, виховання, розвитку особистості, спрямованим на формування екологічної культури всіх верств населення як складової системи освіти для сталого розвитку. Тому вважаємо, що важливою складовою професійної підготовки сучасного вчителя є його екологічна освіта та культура, готовність до природоохоронної та натуралістичної роботи, громадянська позиція та екологічна компетентність. На даний час нова система національної екологічної освіти має забезпечити підготовку молодого покоління, яке спроможне вийти зі стану екологічної кризи, подолавши споживацьке ставлення до природи.

З метою вивчення рівня сформованості екологічної освіти майбутніх педагогів було проведено дослідження (анкетування), яке містило комплекс тестових завдань для визначення рівня базових екологічних знань студентів, екосистемних закономірностей та розвитку практичних умінь та навичок. Анкетування проводилося у Комунальному закладі вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради серед студентів I та II курсів факультету початкової освіти та фізичної культури спеціальності «013 Початкова освіта». В анонімному анкетуванні взяли участь 110 студентів. За результатами опитування 40% студентів не можуть дати ґрунтового та розгорнутого визначення поняттю «екологічна освіта», хоча 60% студентства ототожнює зміст поняття «екологічна освіта» із здатністю людини керувати власною поведінкою для забезпечення сталого розвитку.

В свою чергу на питання «Що ви розумієте під терміном сталий розвиток?» думки студентів розділилися наступним чином: 40% респондентів вважають, що це – розвиток суспільства, який задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність наступних поколінь

задовольняти свої власні потреби; 35% студентів ототожнюють поняття із взаємодією суспільства і природи, за якої зберігається біосфера та забезпечується виживання та розвиток людства; 25% студентів схильні думати, що це – процес розбудови держави на основі узгодження і гармонізації соціальної, економічної та екологічної складових з метою задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь.

Відповіді студентів на питання: «Чи вважаєте ви необхідністю формування екологічних знань у закладах вищої освіти?» представлені на рисунку 1.

Найефективнішими формами роботи з формування у студентів екологічної компетентності респонденти визначили: підготовку та реалізацію екологічних проєктів (60%), екскурсії та дослідницькі роботи (30%), семінари та конференції (20%).

На запитання: «Чи згодні Ви сортувати відходи, що накопичуються у Вашій квартирі (будинку), тобто збирати окремо і сортувати папір, пластик, скло, металеві, електричні, харчові відходи?» думки студентів розділилися. Частина респондентів частково сортує в силу створених державою умов (наприклад, наявність спеціальних сміттєвих контейнерів для роздільного збору), значна кількість готова сортувати сміття, проте не робить цього через відсутність засобів для його збору і лише незначна частина опитаних одностайно відповіли – «ні, не згодні». Відповіді студентів на питання «Чи закриваю я кран, коли: вмиваюсь та чищу зуби; намилююсь, приймаючи душ; мию посуд?» представлені на рисунку 2.

Щодо якості води, то більшість студентів відповідають, що вода чиста, але потребує доочищення в фільтрах. Проте 53% опитаних

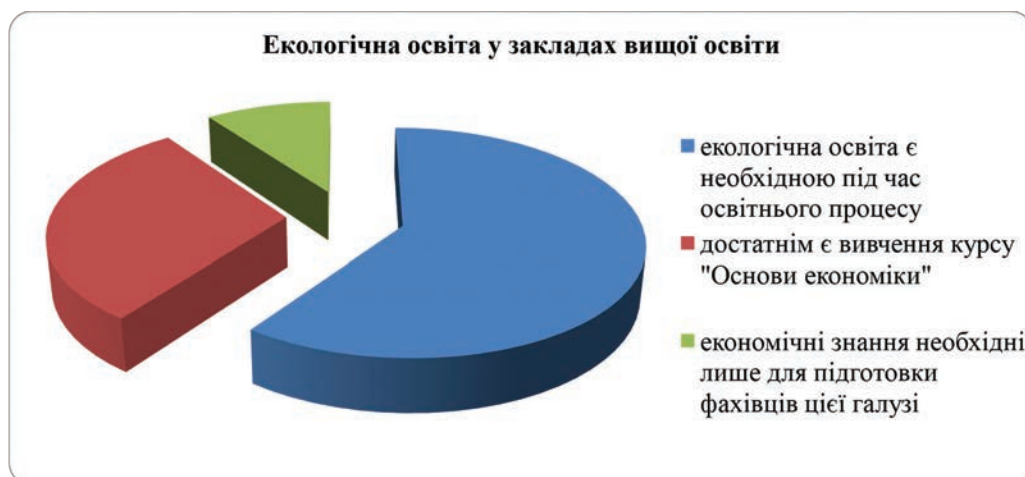

Рис. 1. Розподіл відповідей студентів на запитання: «Чи вважаєте ви необхідністю формування екологічних знань у закладах вищої освіти?»

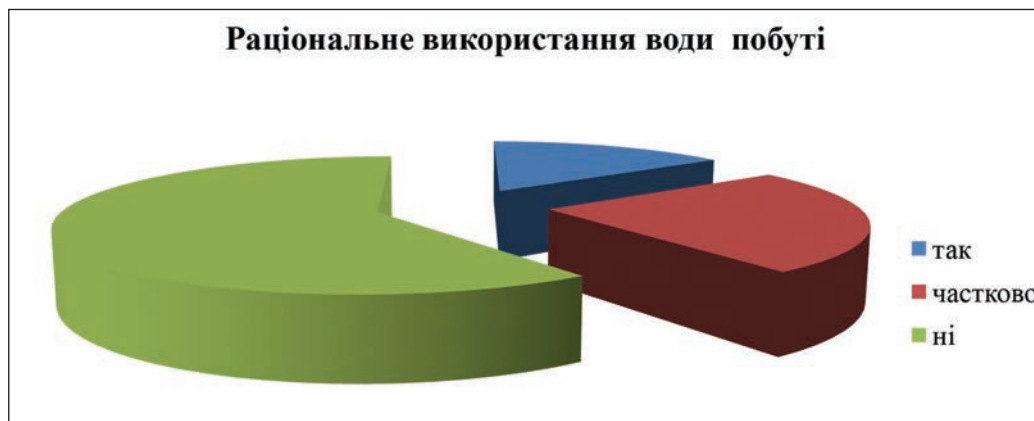

Рис. 2. Розподіл відповідей студентів на запитання: «Чи закриваю я кран, коли: вмиваюсь та чищу зуби; намилююсь, приймаючи душ; мию посуд?»

студентів все ж купують бутильовану питну воду, 25% студентів п'ють водопровідну воду, але тільки після кип'ятіння; а 22% студентів, зазвичай, вживають водопровідну воду без попередньої обробки.

Проведене шляхом анкетування дослідження свідчить про низький рівень екологічної освіти та екологічної компетентності студентів, що ще раз доводить актуальність проблеми, пов'язаної з формуванням екологічних навичок у майбутніх фахівців. Власну екологічну обізнаність студенти інтерпретують, як «мало обізнані»; їм не вистачає конкретних знань щодо законодавчих актів, що регулюють еколого-правові відносини. Кожен третій студент відзначає, що йому потрібно поглиблювати знання з екології.

Висновки

Таким чином, на підставі проведеного аналізу можемо констатувати, що для забезпечення підвищення рівня екологічної освіти як складової освіти для сталого розвитку необхідним є поступове оновлення змісту освіти з включенням ідей сталого розвитку в стандарти вищої освіти України. Екологізація освіти ЗВО повинна стати одним з головних важелів у вирішенні надзвичайно гострих екологічних і соціально-економічних проблем сучасної України. Екологічна освіта у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя забезпечить вдосконалення освітнього процесу, дозволить розкрити усі потенційні можливості сучасного педагога НУШ як провідника ідей сталого розвитку України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар О., Барановська В., Єреско О. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях: науково-методичний посібник для вчителів. Херсон : 2015. 228 с.
2. Концепція екологічної освіти в Україні : Рішення Колегії МОНУ від 20.12.2001 № 13/6-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text> (дата звернення: 21.03.2021).
3. Крисаченко В. Екологія. Культура. Політика : концептуальні засади сучасного розвитку. Київ : Знання України, 2001. 598 с.
4. Куценко В., Трілленберг Г. Екологічна освіта – важливий інструмент сталого розвитку. *Економіка природокористування і охорони довкілля*. 2014. № 2014. С. 20–22.
5. Національна доктрина розвитку освіти України : Указ Президента України від 17.04.2002 р. N 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 26.03.2021).
6. Патон Б. Національна парадигма сталого розвитку України. Київ: Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України, 2012. 72с. URL: http://ecos.kiev.ua/share/upload/Dopovid_nacionalna_paradigma_stalogo_rozvytku.pdf (дата звернення: 25.03.2021).
7. Проекти концепції сталого розвитку України: можливість їх вдосконалення та застосування. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1566/> (дата звернення: 23.03.2021).
8. Січко І. Екологічна освіта й виховання як елементи стратегії сталого розвитку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2016. Випуск 4. С. 173–178.
9. Цілі Сталого Розвитку України: Національна доповідь. URL: <http://menr.gov.ua/files/docs> (дата звернення: 22.03.2021).
10. Agenda 21: United Nations Conference on Environment. Development Rio de Janeiro. 3–14 June 1992. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/outcomedocuments/agenda21> (Last accessed: 26.03.2021).
11. Meadows D., Randers J., (1972). The Limits to Growth. *Universe Books*. URL: <https://www.clubofrome.org/publication/the-limits-to-growth/> (Last accessed: 24.03.2021).
12. Paige K. (2017). Educating for sustainability: environmental pledges as part of tertiary pedagogical practice in science teacher education. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*. URL: <https://doi.org/10.1080/1359866X.2016.1169504> (Last accessed: 21.03.2021).
13. Walshe N., Tait V. (2019). Making connections: a conference approach to developing transformative environmental and sustainability education within initial teacher education. *Environmental Education Research*. URL: <https://doi.org/10.1080/13504622.2019.1677858> (Last accessed: 22.03.2021).

REFERENCES

1. Bondar, O., Baranovska, V., Yeresko, O. (2015). *Ekolohichna osvita dlia staloho rozvytku u zapytanniakh ta vidpovidakh: naukovo-metodychnyi posibnyk dlia vchyteliv* [Environmental education for sustainable development in questions and answers: a scientific and methodological guide for teachers] Kherson [in Ukrainian].
2. Kontseptsiiia ekolohichnoi osvity v Ukraini : Rishennia Kolehii MONU (2001). [The concept of environmental education in Ukraine: Decision of the Board of the Ministry of Education and Science]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text> (Last accessed: 21.03.2021) [in Ukrainian].

3. Kryshchenko, V. (2001). *Ekolohiia. Kultura. Polityka : kontseptualni zasady suchasnoho rozvytku* [Ecology. Culture. Politics: conceptual foundations of modern development]. Kyiv: Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
4. Kutsenko, V., Trillenberh, H. (2014). Ekolohichna osvita – vazhlyvyi instrument staloho rozvytku. [Environmental education is an important tool for sustainable development] *Ekonomika pryrodokorystuvannia i okhorony dovykillia*, 14, 20-22 [in Ukrainian].
5. Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy (2002) [National doctrine of education development of Ukraine: Decree of the President of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (Last accessed: 26.03.2021) [in Ukrainian].
6. Paton, B. (2012). *Natsionalna paradyhma staloho rozvytku Ukrainy*. [National paradigm of sustainable development of Ukraine]. Kyiv: Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy [in Ukrainian].
7. Proekt kontseptsii staloho rozvytku Ukrainy: mozhlyvist yikh vdoshkonalennia ta zastosuvannia. Analitychna zapyska (2017). [Draft concept of sustainable development of Ukraine: the possibility of their improvement and application. Analytical note]. Kyiv : Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1566/> (Last accessed: 26.03.2021) [in Ukrainian].
8. Sichko, I. (2016). Ekolohichna osvita y vykhovannia yak elementy stratehii staloho rozvytku [Environmental education and upbringing as elements of sustainable development strategy]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho. Seriia: Pedahohichni nauky. Vypusk 4*. 173–178 [in Ukrainian].
9. Tsili Staloho Rozvytku: Ukraina: Natsionalna dopovid TsSR Ukrainy (2012). [Sustainable Development Goals: Ukraine: National Report of the CSW of Ukraine]. URL: <http://menr.gov.ua/files/docs> (Last accessed: 27.03.2021) [in Ukrainian].
10. Agenda 21: United Nations Conference on Environment. Development Rio de Janeiro. 3–14 June 1992. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/outcomedocuments/agenda21> (Last accessed: 26.03.2021).
11. Meadows, D., Randers, J. (1972). The Limits to Growth. *Universe Books*. URL: <https://www.clubofrome.org/publication/the-limits-to-growth/> (Last accessed: 24.03.2021).
12. Paige, K. (2017). Educating for sustainability: environmental pledges as part of tertiary pedagogical practice in science teacher education. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*. URL : <https://doi.org/10.1080/1359866X.2016.1169504> (Last accessed: 21.03.2021).
13. Walshe, N., Tait, V. (2019). Making connections: a conference approach to developing transformative environmental and sustainability education within initial teacher education. *Environmental Education Research*. URL: <https://doi.org/10.1080/13504622.2019.1677858> (Last accessed: 22.03.2021).

T. Yu. BORTNYUK

*PhD in Economics, Lecturer at the Department of Natural Sciences and Mathematics,
Worldview Education and Information Technology,
Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College”
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: tbortnyuk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-9673-1366>*

G. M. GOLYA

*Lecturer of Social Sciences, Academic Registrar at the Academic Services Office,
Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College”
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: hholya@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-6529-7296>*

ECOLOGICAL EDUCATION OF THE MODERN TEACHER AS A COMPONENT OF EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The main stages of formation and implementation of the strategy of sustainable development are considered in this article. It is noted that modern world trends aim national economy to transition to a new ideology of life, ecologically oriented society by forming a high level of environmental education in the interests of sustainable development. In the cur-

rent year the environmental imperative and paradigm should become the guiding principles in the practice of training specialists in any field of activity, including future teachers. In this context, the essence of environmental education as a necessary component of education for sustainable development is revealed. On the one hand, it must be an independent element of the general education system, and on the other hand, it plays an integrative role in the formation of education for sustainable development. Based on the analysis of the level of environmental education of students of the Faculty of Primary Education and Physical Culture of the Municipal Higher Educational Institution «Lutsk Pedagogical College» of the Volyn Regional Council, it is noted that gradual updating of educational content with the inclusion of the ideas of sustainable development in the standards of higher education in Ukraine is necessary to increase the level of environmental education as a component of education for sustainable development. Ecological education in the process of professional training of the future teacher will provide improvement of educational process, will allow to open all potential possibilities of the the New Ukrainian School teacher as the leader of ideas of sustainable development of Ukraine.

Key words: sustainable development, ecological education, ecological competence, paradigm of sustainable development, ecological imperative.

Стаття надійшла до редакції 01.01.2021

The article was received 01.01.2021